

Végül arra emlékeztetek, hogy a házasság szentségét egymásnak szolgáltatják ki, amikor a templomban kijelentik, hogy házastársul veszik, ill. fogadják egymást. A lelképásztor csak tanú ennél, az Egyház megbízottja. Nehogy a lélekemelő pillanatokban zavarba jöjjenek, idézzük fel az esketés főbb mozzanatát. (Magyarázat a rituálé szerint, röviden!)

Magától értetődő, hogy szentséget csak tiszta lélekkel szabad kiszolgáltatni is, felvenni is. Ezért kívánja meg az Anyaszentegyház, hogy esküvő előtt a menyasszony is, a vőlegény is tisztítsa meg lelkét a bűnbánat szentségében, és áldozzon is. Gyakorló katolikus ezt természetesnek találja, de előfordul, hogy valaki ilyenkor döbben rá, hogy régen gyónt, és most idegenkedik tőle. De hogyan lehetne áldás életüknek ezen a nagyjelentőségű fordulóján, ha nem azzal kezdenék, hogy nagyon őszinték Istenhez is, saját magukhoz is? Nem kell félni, a gyóntató nem „botránkozik meg” semmin, hiszen az irgalmas Isten nevében annak bocsánatot közvetíti, sőt őszinteségéért és jóakarataért becsüli a gyónt.

Mindezzel Isten iránti kötelességüket teljesítik. De arra is emlékeztetnem kell, hogy mint állampolgárokat a Magyar Népköztársaság törvénye kötelezi Önöket, hogy az ő megbízottja, az illetékes anyakönyvvezető előtt is jelentsek ki házasságkötési szándékukat. Ezt természetesnek kell tartanunk, hiszen — amint említettük is — a házasság nem magánügy, és az együttélésnek erkölcsi, jogi, anyagi, stb. következményei vannak, amelyek mélyen áthatják a közösség életét, s amelyekből sokféle jog és kötelezettség is származik, és ez végeredményben érinti az államhatalmat. Ez az ún. polgári esküvő. Ennek a templomi esküvő előtt kell megtörténnie, és az akkor kapott hivatalos írást be kell mutatni az eskető papnak.

A hallottak alapján most már számot tudnak adni maguknak, milyen és mekkora szeretettel indulnak házasságukba. Láthatják, hogy az áldozatos, örök és kizárólagos szeretet hogyan találja meg teljességét a házasságban, értik azt is, hogy a házasság miért szentség, és azt is, hogy mi a célja és értelme. Ha volna bármilyen kérdeznivaló, vagy tisztáznivaló, kérem, álljanak elő vele bátran . . .

Az Anyaszentegyház most azt kívánja, hogy a jó Isten adjon erőt és kegyelmet, hogy tiszta, szép szeretetük a házasságban beteljesedjék.

Veszelovszky Albin

BÜN ÉS BÜNHÖDÉS

(A bűntudat és a gyónás pszichológiájához)

Az isteni akarat az egész világrend forrása, minden valóság alapja és normája. Aki megfontoltan elfordul tőle, az a valótlanság sémibe vivő súly-

lyesztőjébe lép: elvetve a mindenséget szabályozó normát, normátlan, abnormális, abnormis lesz. Akár saját akaratát, akár bármi más mértéket választson: hamis, téves, félrevezető mértéket választott. Ez a bűn első következménye: a bűnös a realitással ellentétes saját ítéletét és akaratát tartja a jó és rossz mértékének, s így elkerülhetetlenül tévesen ítél.

Amikor a bűnös racionalizálással igyekszik meggyőzni magát arról, hogy helyesen választott, önámítása többé-kevésbé sikeres lehet, de sohasem teljes. Lelke mélyéről fel akar törni a tudat, hogy választása helytelen volt. Ez a tudat, a lelkiismeret szava, eleinte halk és finom, de ha nem veszik figyelembe, egyre hangosabbá, zavaróbbá válhat. A bűnös vagy hallgat rá és elismeri bűnét, vagy vitatkozik vele és nem engedi magát általa meggyőzteni. De akármilyen gyakorlott vitázó is legyen, minden önámítása ellenére sem lesz többé nyugta. Nem csoda, ha az ilyen ember gondolkodása zavarossá, akarata ingataggá, jelleme betegessé válik, és helytelenül jár el állapota javítására irányuló törekvéseiben is.

Milyen egyszerűnek látszik tékozló fiú módjára elismerni: „Atyám, vétkeztem az Ég ellen . . .” De aki saját akaratát a jó és rossz végső normájává, az önmagát isteníti. Ez a lelki beállítottság a gőgnek nevezett abnormitás, és kizárja a bűn elismerését és a bocsánatkérést. A gőg fogóságában, paradox módon, az sem segít, hogy az illető ember értelme rendkívülien éles. Sőt minél nagyobbak a szellemi talentumok, annál erősebb a gőg varázsa, amit pedig csak az alázatosság realizmusa törhetne meg.

Hogy a bűn következményei a legvonzóbb jellemet is minő karikatúrává torzítják, arra a bibliai Ádám esete a legjobb szemléltető példa: 1) A teremtés eddigi ura és koronája fél és retteg. Aki eddig a földön mint birodalmában járt-kelt, most a bokrok közt bújkál. 2) Félelméért másat okol. Legalábbis bennfoglaltan bosszúállónak, rosszindulatúnak tekinti Istent, Isten viselkedése, az Írás szerint, nem változott. A „délután szellőjében” jön a szokásos barátságos találkozóra. De Ádám ugyancsak megváltozott: mindenáron kerüli a találkozást. 3) Laxizmusát keresett skrupulozitással takargatva, Isten előli bújkálását meztelensége miatti szemérmességgel magyarázza és mentegeti. Szinte ujjal mutat a kisebb hiányra, hogy ezzel elterelje a figyelmet a nagyobb, szegyenletesebb hibáról. Amikor Ádám és Éva kötényt készít magának, akkor nem fogadja el az ember önmagát először olyannak, amilyen . . . Az el nem ismert bűn nemcsak gyávává teszi az embert, hanem agyafűrt csalóvá is. 4) Mikor a bűn tényét Isten tagadhatatlanul Ádámra bizonyította, az szerelmes hitvesét teszi bűnbakká: „Az asszony . . . adott . . .”, azaz ő a felelős. Sőt zavart logikájában még Istent is bűnösnek mondja: „Az asszony, akit Te adtál mellém . . .”

A megsértett és figyelembe nem vett lelkiismeret maga bünteti a bűnöst. E büntetések legkeserűbbje a kárhozottak „poena damni”-jához hasonló kín: az Isten közelsége boldogító érzésének odaveszte. Megváltozott I s t e n h e z

való viszonya: amíg az isteni akarral azonosuló ember örömmel, bizalommal tekintett Istenre, az isteni akarról elidegenült ember Istent távolinak, elutasítónak, ítélő bírónak érzi. A bűnös ember fájdalmas dilemmába jut: ha Istent közel tudja magához, égeti a bűnnel összeférhetetlen tekintete. Ha viszont távol tartja magát Istentől, akkor az Isten utáni vágy emészti. Ezt a rombadólt viszonyt nevezzük a kegyelem állapotából való kiesésnek.

Az a döntés, amellyel az ember kegy-vesztetté tette magát Istennél, elrontotta a jó viszonyt ember és ember között is. Maga a Szentírás idézi Ádámot, amint Évát okolja Isten előtt bukásáért. Ádám új jelleméből logikusan folyik, hogy életük hátralevő éveiben folytatta a szemrehányást, amire Éva valahogy így válaszolt: „Talán kényszerítettek a gyümölcsbe harapásra? Én csak kínáltam, de ha nem volt igazam, kellett neked hallgatni rám?” A civakodó szülőktől nem volt nehéz fiúknak, Káinnak eltanulni az összeférhetetlenséget. A gyászoló szülőknek meg kellett élni az ember ellen fordulásának legfájdalmasabb megnyilvánulását: egyik gyermekük meggyilkolását másik gyermekük kezétől.

A bűn lerombolta a régi jóviszonyt az ember és környezete között is. Az az ártatlan gyermeki perspektíva, amellyel maga körül az egész élő és élettelen természetet gyanútlan barátsággal és otthonos biztonságérzéssel szemlélte, odaveszett. Mintha a természet is ellene esküdött volna, minden irányból elzárkózást, ellenállást, kiközösítést, életére törést sejtett.

És mintha a vertikális és horizontális viszony romlása nem lett volna elég, az ember benső világa is elvesztette harmonikus békéjét. Értelme, akarata, érzelmei, ösztönei vad lovak módjára rakoncátlanul nyargalásznak, és a széthúzó erőknek engedve a legfáradságosabb munkával fegyelmzett rend is bármikor széteshet.

A bukott ember képes esésének következményei miatt szenvedni, de magától nem tud a rehabilitációra találni. A gyakorlatban azt tapasztaljuk, hogy valami rajtunk kívülálló személy vagy esemény szükséges ahhoz, hogy akár csak elismerjük felelősségünket. Azt a segítséget, amely a kínlódó bűnöst az „atyai házba” való visszatérésre vezeti, kegyelemnek hívjuk. Szabadságával visszaélve az ember azt is megteheti, hogy lepergeti magáról a kegyelmet — és akkor nincs számára megváltás.

Penitens vagy páciens?

A modern ember újabb módját találta meg annak, hogyan rázza le bűntudatát. Társadalmilag elfogadhatóbb néven nevezi: „betegségnek”, amelyet valaki hibája nélkül is megkaphat. Ezt annál is könnyebben teszi, mert az el nem ismert, elnyomott bűntudat „furdalása”, amint újabb és újabb formákban üti fel fejét, betegség látszatát kelti. Az pedig, ha kellemetlen is, de nem szégyenletes. Jól szemlélhető ez pl. az „idegesség”, depresszió, depresszió,

lidércnyomások, kényszerképzetek, fóbiák tüneteiben. Már szinte természetesnek találjuk, hogy a modern embert több ilyen tünet gyötri, bár az efféle „átváltozás” (a lelkiismeret ilyen módon való feljajdulása) bizonyára olyan öreg, mint az emberiség. Hogy csak Antiochus Epiphanes esetét említsük: a Makkabeusok 1. könyvének 1. fejezete leírja, hogyan rabolta ki az Úr Jeruzsálemi templomát és üldözte a zsidókat. Élete végéről ezt olvassuk:

A király ágynak dőlt és bánatában beteggé lett, mert nem az történt, amit ő akart. Ott is maradt sok napig, mert megújult nagy szorongása, és már úgy érezte, hogy meg kell halnia. Ezért elhívatta valamennyi barátját és így szólt hozzájuk: Eltávozott az álom a szememtől, le vagyok sújtva, szívem elcsüggedt az aggodalomtól és így töprengtem magamban: Mily nagy nyomorúságba jutttam és minő tengerébe a bánatnak, melyben most vagyok. Pedig hát kedves voltam és szerettek uralkodásomban. Visszagondolok most azokra a gonoszságokra, amelyeket véghezvittem Jeruzsálemben, mert elvittem onnan zsákmányul minden ott lévő arany és ezüst tárgyat és elküldöttem, hogy kiirtsák Júda lakóit ok nélkül. Tudom, hogy ezért zúdultak reám ezek a csapások, és íme, nagy bánatomban idegen földön pusztulok el. (1 Makk 6, 8-13)

Antiochusnak a sír szájában kellett lennie, hogy elismerje: az őt halálba döntő „betegség” igazában bűneinek következménye, bűnös voltának szimbolikus megvallása és az érte járó bűnhődés. Számára, milliók számára jobb eredménnyel járt volna, ha a halálos ágyon tett bűnvallomást sokkal előbb végezték volna: halálba döntő deprimáltságukat elkerülve elkerülhették volna idő előtti halálukat is.

Mint általános szabályt kimondhatjuk — húszéves gyóntatói tapasztalat és beható tanulmány erősít meg ebben —, hogy ha az ember őszintén és alázatosan nem ismeri el bűnét, lelkiismerete „betegség” formájában jelentkezik, de a bűn következményeit el nem kerülheti. A benső erkölcsi öntudat, vagyis a lelkiismeret ui. Istentől belénk oltott képességünk cselekedeteink értékelésére: az Ő nevében figyel, sürget, gátol, dicsér, helytelenít, stb. Bár hallatja elismerő szavát is, ha minden rendben megy, sokkal inkább érzi az ember tiltakozó és feddő hangját. Pontosan mivel kellemetlen, lehetetlen észre nem venni. De mint minden figyelmeztető hangot, az övét is lehet ignorálni, más zajjal elnyomni, menekülni tőle, vagy egyszerűen elfojtani. A bűnös szövetségszegő számára kínos meglepetés (ugyanakkor konstruktív jelenség), hogy mikor azt hiszi: végre sikerült lelkiismerete szavát teljesen elnyomni, az j e l b e s z é d b e n kezd szólni. Vagyis a tudat alá kényszerített büntudat t ü n e t e k b e n jelentkezik. E tüneteknek (a többi közt) három fontos funkciójuk van:

- a) tudatják a bűnössel, hogy „valami nincs rendben”, keresse meg és javítsa ki a hibát,
- b) tudatják a külső világgal, hogy az illető „nem normális”, azaz nem tartja a jó és rossz normáját, törvénszegő, bűnös: ez bizonyos akaratlan nyilvános (bár általános) gyónás,

- c) a bűnös ezáltal bünteti magát, akaratlanul és nyilvánosan fizet bűnéért. Aki nem választott szabadon végzendő restitúciót (elégtételt), az akaratlanul ellenére szenved a retribúciót.

Mivel a jelbeszédet pszichikai „tünet”-eknek hívja a köztudat, a bűnös, aki nem akar penitens lenni, „beteggé”, kínlódó, halódó „pácienssé” válik. Az alábbi táblázatos felsorolásban a figyelembe nem vett lelkiismeret jelbeszédének változatos szótárából adunk ízelítőt. (Persze semmi esetre sem kívánjuk azt mondani, hogy minden feszültség, szorongás, deprimáltság, neurózis, stb. ilyen természetű, hiszen szervi és biokémiai okokból is eredhetnek!)

I.	II.
feszültség érzete	visszavonultság
szorongás, aggodalom	menekülési hajlam
nyomott hangulat	betegeskedés
rémület, pánik	öngyilkosság
étvágytalanság	
kudarca hajlam	mentegetőzés
balesetre hajlam	mások hibáztatása
munkában gátlás	sértődöttség
konzentrálásra képtelenség	harciasság
emlékezet-kiesés	
idegesség, ingerlékenység	önsajnálát
vonaglások, hebegés-dadogás	vígasz-keresés
álmatlanság	büntetések fizetése
levertség, fáradtság	
önbizalom hiánya	kompulziók
határozatlanság	szertartásos viselkedés
öngyűlölet	lázás tevékenység
magányosság	
lidércnyomások	agyon-zabálás
lámpaláz	nemi kicsapongás
halálfélelem	ábrándozás, álmodozás
kényszerképzetek, rögeszmék	dicsekvés
aggályosság	nagyzási mánia
fóbiák	
hypochondria	iszákosság
hisztéria	kábítószerek használata
hallucinációk	
illúziók, delúziók	

Az I. oszlopban felsorolt „tüneteket” abnormális érzelmeknek ismerjük. Valóban ab-normálisak abban az értelemben, hogy nem azok, amelyeket az embernek normálisan kellene éreznie, ha minden rendben volna. De más szempontból nagyon is normálisak: a bűnös, norma-ellenes, ab-normális viselkedésnek várható, normális következményei.

A II. oszlop „tünetei” a kínozott ember erőfeszítései, amelyekkel az első csoportban említett kellemetlen érzéseket enyhíteni szeretné.

Míg az I. oszlop tünetei az ember akaratától, választásától függetlenek, a II. oszlopban felsoroltak többé-kevésbé tudatos választásból származnak.

Az I. csoport-beli tünetek, bár kellemetlenek, igazában hasznosak, mert arra indítják a szenvedőt, hogy valamit tegyen állapot javítására. Sajnos, a hitszegő (bűnös) sokszor a II. csoportban említett tünetekkel próbálja kínjait „orvosolni”. Pillanatnyilag enyhítik is a kínt, de nem hoznak maradandó javulást, ellenkezőleg, tetézik az eddigi problémát újabbakkal. Míg ezekhez folyamodik az ember, addig nem tesz reális, szükség-kívánta lépéseket baja gyökeres megoldására.

Álljon itt néhány példa annak illusztrálására, hogyan „jeleznek” ezek a tünetek:

Szorogás, levertség: Ez az ember elvesztette lelke nyugalmát.

Etvágytalanság, gátoltság a munkában, kudarcra való hajlam: Ez az ember elvesztette az életbenmaradás feltételeit. Önmagát halálra ítélte.

Koncentrálsra képtelenség, emlékezet-kiesés: Ez az ember elvesztette jogát a sikerhez.

Vonaglás, rángatózás, hebegés, dadogás: Ez az ember elvesztette méltóságát, belső formáját, rendezettségét, kegy-elvét!

Álmatlanság: Ez az ember nem talál nyugalmat, valami zaklatja.

Búskomorság: Ez az ember alig él.

Önbizalom hiánya, határozatlanság: Ez az ember megbízhatatlan, még ő maga sem bízik magában, hogyan bízhatna benne más!

Lidércnyomások: „Az ő férgük meg nem hal . . .”

Halálfélelem: Ez az ember nem kész a jó halálra. Még mielőtt meghalt volna, már szenvedí kínjait.

Kényszerképzetek: Mert visszaéltél szabadságoddal, szabadságod elvesztésére ítélek.

Hallucinációk, paranoia: Mivel egyedülletteddel visszaéltél, annak elvesztésére, állandó megfigyelésre ítélek.

Nagyzolás, hencség: Az igazi énem nem elég jó, nem üti meg a mértéket.

Visszavonultság, visszahúzódás az emberektől: Kiközösítésre ítéltetett!

Betegeskedés: Elvesztette életének teljességét.

Öngyilkosság: Halálbüntetésre ítéelve! Bűne „halálos” volt. (Vö.: Azért jöttem, hogy életük legyen.)

A kinyilatkoztatott írások „szövetség”, nek hívják az Isten és népe közötti viszonyt, és Jézus Krisztus maga is szerződést, szövetséget — újszövetséget — hozott létre Isten és az ember között. A szerződés modellje azért is alkalmas, mert könnyen alkalmazható nemcsak a pozitív szövetségsgzésre, hanem az ígért és joggal elvárt kötelességek nem teljesítésére, azaz a negatív természetű bűnökre (peccata omissionis) is, ahol a szerződő fél elmulasztott valamit megtenni, amit pedig megígért. Sok „jó embernek” mintha hályog lenne a szemén, nem látja, hogy mennyire bűnös, jóllehet semmi tiltott rosszat „nem követett el”. Jézus Krisztus a mennyek országát a talentumokhoz hasonlította. Aki nem használta fel a rábízott talentumot, semmi-rekellő szolgál, még akkor is, ha semmi más rosszat nem művelt: a talentumokat sáfárkodásra adta az Úr, itt a bennfoglalt szerződés, amelyet mulasztással szegett meg a hűtlen szolgál.

A krisztusi példabeszéd megment bennünket a pelagianizmus gyanújától is. Nem állítjuk, hogy valaki „bedolgozza” magát az Isten országába. A talentum maga is isteni kezdeményezésen alapuló kegyelem. Azzal az ember megteszi, amit tud. Ezt és semmivel sem többet kíván az Isten. A mulasztások bűne pontosan abban áll, hogy az ember nem tette meg, amit tudott volna, ami rajta állt.

A másik választás

Sok mai ember, bűnének vagy érte való felelősségének tagadásával, nem teszi meg a megváltó lépéseket. Mint láttuk, elnyomott bűntudata pszichikai kínban, „lelki betegségben”, nem ritkán psychosomatikus tünetekben jelentkezik. Tüneteinél mélyebbre nem tekintve, azokat mint betegséget kezelheti vagy kezeli. Akár orvosi, sebészi, akár gyógyszer-terápiát alkalmaz, busásan kell bűneiért „megfizetnie”. A szomorú a dologban az, hogy amíg a tünetek kezelésénél marad, bajainak gyökere megmarad benne és életerejét tovább rabolja. Van aki elvérzik a folyamatban és elpusztul. Van valami alternatíva, valami más választási lehetőség?

Mikor a bűnös elismeri, megvallja, hogy vétkezett, kettős viszony áll elő közte és bűne közt: 1) Azonosítja magát bűnével: „Én véttem . . .” 2) Paradoxonszerűleg, azáltal, hogy szinte keblére öleli, „elfogadja” bűnösségét, megszabadul tőle. Ennek megfordítottja is igaz: amíg a bűnös nem fogadja el bűnösségét, az minden vonatkozása ellenére is hozzátapad és tőle el nem választható.

A bűnét elismerő, megvalló bűnös saját választásával intenzívebbé teszi az isteni archoz való hasonulását, tehát életet nyer. Amikor a megtestesült Ige feltámadása estéjén az emberiségnek adta a gyónás ajándékát, a lelki feltámadás szentségét, azt a Szentháromság benső életének mintájára formálta. (Az Atya önkinyilatkoztatásából, önközléséből születik a Fiú; az Ige. Innen ered a szemlélet és a szeretet örökké új viszonya.)

A mindennapos tapasztalat igazolja, mennyire élet-fojtó az embernek erényei felhánytorgatása (vö. a farizeusok öndícsérete), és mennyire életadó gyöngeségeinek, hibáinak, tévedéseinek alázatos megvallása. Már a csupán Istennek „gyónó” bűnös is érzi az élet kiáradását lelkében. Amikor pedig emberek (az Egyház, vagy pedig annak szimbolikus képviselője, a gyóntató) előtt is megvallja bűnét, a várt döbbenet, harag, ellenszenv és undor helyett kiáradó együttérzést, meleg szeretetet, sőt tiszteletet vált ki.

Itt csak futólag említjük meg, hogy amikor a gyónó egyetlen papnak gyónik, rajta keresztül is az Egyháznak gyónik. A pap a szükséges minimum, akin keresztül az Egyház kiengesztelődik a tékozló fiúval. Amikor az Egyház az egy személynek szóló fülgyónást kívánja, ezt a szükséges minimumot írja elő, a gyöngé átlagkeresztényt tartva szem előtt. Persze az Egyház reálisab-

ban jelen van nagyobb számú képviselőben, mint amikor egyetlen személy „viseli képét”. Azaz semmi sem tiltja a szélesebbkörű Egyháznak való bűnvallomást. Aki elég bátor, hogy megpróbálja, tanúskodhat a gyakorlat erőteljes életadó hatásáról. Egy püspök beszélt el a következő esetet: Fiatalabb papkorában egy gyónója őszintén megvallotta bűneit, de hozzátette, hogy nem tudja őszintén bánni őket, mert nem érez büntudatot, nem látja, „mi is a bűn abban, amit tett”. Erre megkérte a gyónót, hajlandó lenne-e a neki említett bűnöket a kint várakozó gyónóknak is megvallani. „Ha ön nem tekinti ezeket bűnnek — mondta —, nincs oka szégyenkezni amiatt, hogy másoknak is elmondja őket.” A gyónó kötélnek állt. De még be sem fejezte nyilvános gyónását, patakzott a könny a szeméből.

Ez az eset visszavezet a büntudat hiányának problémájához és részleges megoldást is nyújt rá. Amíg az ember titkolja bűnét, nehéz őszintén elismernie, hogy egyáltalán bűnös. Őnáltatás kísérti állandóan, és ez a kísértés az idő folytán egyre nagyobb lehet: elvégre aki mások előtt titkolja bűnét, azok szemében ártatlannak látszik. Aki pedig sikerrel kelti az ártatlanság látszatát, az előbb-utóbb magát is könnyen megcsalja ezzel a szofizmával: Ha mindenki ártatlannak tart engem, és csak én magam tartom magam bűnösnek, kinek van igaza: az egynek, vagy a sokaságnak? Bizonyára nekik, — nemde több szem többet lát?

A modern ember öncsalását kulturális hatások is elősegítik. Ezeknek talán legbefolyásosabbja a freudi alapokon álló pszichológia emberszemlélete. A cselekvő ember tudatos motívumai mellett — mondja ez — ott van az azoknál sokkal számosabb és befolyásosabb tudatalatti motívumok csoportja. A tudatalattiért nem lehet az ember felelős, pontosan a bűnhöz szükséges tudatosság hiánya miatt. (Ugyanígy olcsó „megváltás” árujával házalnak az örökség és a környezet determináló befolyását valló elméletek.)

Mivel a freudi pszichológia hatásának érdemleges tárgyalása hasznos, de hosszadalmas volna, térjünk a bünt jóvátévő folyamat egyik sarkalatos, de elhanyagolt tagjára: az elégtételre. Az Egyház előírja, hogy a gyónató penitensének adjon a meggyónt bűnök súlyosságával és számával arányos elégtételt. Sajnos, a gyakorlatban nem vesszük figyelembe ezt a mélységesen bölcs szabályt, és elképesztő bűnökre is szinte nevetségesen vérszegény penitenciát adunk. Talán a népszerűség kísértése, vagy a gyónók elijesztésének félelme vezet bennünket arra, hogy mi is „olcsón házaljunk” a megváltás legdrágább misztériumaival. Pedig amikor azt hisszük, hogy ezzel könnyebbé tesszük a bűnös számára a megváltást, épp a megváltás felemelő érzetétől rabolhatjuk meg. Az igaz, hogy a véges ember soha jóvá nem tudná tenni az isteni méltóság elleni merényletet, amit a bűn jelent. Az is igaz, hogy az Istenember teljes elégtételt adott helyettünk minden ember bűnéért. De ugyanaz az isteni Megváltó azt is kívánta, hogy a megtérő bűnös megtegye, az elégtétel vonalán is, ami tőle telik. A többit ki-

pótolja az isteni irgalom, de amire az ember képes, azt megkívánja tőle az isteni igazságosság. A teológia ezt így fejezi ki: a kegyelem nem küszöböli ki a természetet, hanem megkívánja és arra épít. A megtérő bűnösnek érdeke, hogy elégtétele ne a jelképes, tessék-lássék formulák futóhomokjára, hanem a komoly, erős jóvátétel szilárd alapjára épüljön. Az ember természetes jóérzése is kívánja az egyensúly méltányosságát; lelki igénye, hogy adósságát megfizesse, amennyiben rajta áll. Ha a többit elengedi a jószívű hitelező, azzal nagy kegyet gyakorol, de ha nem engedi annak a kevésnek megfizetését sem, amit az adós meg tudna fizetni, azzal kétes értékű nagylelkűséget gyakorol. Ismét tapasztalatra támaszkodva azt látjuk, hogy az ilyen adós lelkében valami hiányérzet marad, a bűnbocsánat és a kiengesztelődés felemelő érzetének hiánya. Ezt írhatjuk ugyan „az ideigtartó büntetések egy részének megmaradása” számlájára, de miért kell ezeket megtartani, mikor a bűnbocsátás szentsége az „oldás” szentsége? Jézus Krisztus az e g é s z e m b e r n e k hozott megváltást. Amit Isten teljesen kíván adni, azt ne korlátozza az emberi szűkmarkúság!

Érdekes lenne hosszabban elmélkedni arról: mi az arányos elégtétel? Ami az elégtétel m e n n y i s é g é t illeti: mondhatni, hogy az, ami után nem marad a bűnösben az „adósság” érzése. Ez tehát nagyon egyéni. Ami az elégtétel t e r m é s z e t é t illeti: a másokért önzetlenül végzett jótettek, különösen a titokban végrehajtott jótettek. Az irgalmasság testi és lelki cselekedetei szépen összefoglalják a lehetséges jótetteket. A leghatékonyabb ezek közül is a megváltás, az isteni élet kegyelmeinek szerény, feltűnést kerülő, bőszes hordozása és másoknak való közvetítése. A megbocsátás, kiengesztelődés életadó érzésének leghatékonyabb birtoklása másoknak való ajándékozásán alapul. Paradoxonokkal teli vallásunk egyik alapténye, hogy minden jót akkor birtokolunk legteljesebben, amikor továbbadjuk másnak. Nem ezt értette-e az Úr, amikor ezt mondta: „Aki odaadja életét, az életet nyer”?

Bangó Jenő

VÁROS, EGYHÁZ, PAPSÁG

A városiasodás, az urbanizáció mai formájában az ipari társadalom következménye. Evvel az egyszerű, de döntő ténnyel tehát mind a tudomány, mind a hit embereinek számot kell vetni: az emberiség a városban-lakásra van kárhoztatva; jövőjének boldogsága az általa kialakított, kitervezett, megálmodott és kiszámolt emberszabású városban fog eldőlni. A jövő társadalmá — és ez ma már egyáltalán nem utópisztikus kép — a világvárosban fog lakni, és a jövő egyháza a világváros (vagy inkább „városvilág?”) egyháza lesz.